

# Verhogen van voorschoolse educatieve kwaliteit op de GOAB-agenda



Maart 2021 – Sardes/Oberon

**GOAB**  
kansen voor kinderen

## Waarom een brochure over educatieve kwaliteit?

In de kinderopvang zorgen wij ervoor dat kinderen zich veilig voelen zodat ze kunnen groeien en ontwikkelen. We weten uit onderzoek dat dat goed lukt in Nederland. De kinderopvang zorgt voor een veilige en pedagogisch verantwoorde opvang. Kinderen worden liefdevol opgevangen en worden aangemoedigd om met andere kinderen te spelen. Er is een helder en voorspelbaar programma, kinderen weten wanneer ze in de grote kring liedjes gaan zingen en wanneer zij zelf mogen gaan spelen, of wanneer het tijd is voor fruit en een glas drinken. De pedagogische kwaliteit is (over het algemeen) dik in orde.

Moeilijker is het om kinderen gericht te laten leren. Om opvang te bieden waar de kinderen spelend leren in interactie met de pedagogisch medewerker en de andere kinderen. Op locaties waar we de kwaliteit van kinderopvang in beeld brengen zien we dat de educatieve kwaliteit achterloopt. Ook in de voorschoolse educatie.

In deze brochure gaan we eerst ontrafelen wat we bedoelen met educatieve kwaliteit en daarna gaan we in op hoe we het kunnen stimuleren. En wat de gemeente daarin kan betekenen voor de kinderopvangorganisaties.

### Goede educatieve kwaliteit – hoe ziet dat eruit?

Waar we het bij de pedagogische kwaliteit hebben over veilig en vertrouwd, hebben we het bij de educatieve kwaliteit over stimulerend en uitdagend. De pedagogisch medewerker prikkelt kinderen om te gaan spelen met blokken, in de huishoek een rollenspel te spelen en buiten het klimrek op te klauteren. Pm'ers en kinderen hebben gesprekjes waarin kinderen aan het denken worden gezet. Je kunt kinderen vragen wat de vorm is van een bal, maar je kunt ook de bal laten weggrollen en vragen: hoe kan dat nou? Bij die laatste vraag moeten kinderen echt heel goed nadenken, zij zoeken naar de juiste woorden om verklaringen hiervoor te bedenken. De kinderen leren in interactie met de pedagogisch medewerker en de andere kinderen. Zij worden in kleine groepjes gericht begeleid in het spelend leren. En worden geconfronteerd met activiteiten en spel materiaal dat zij thuis wellicht niet hebben. Zo worden kinderen aangemoedigd om zich te ontwikkelen en te leren. Om dat voor elkaar te krijgen zijn er deskundige en vaardige pm'ers nodig, die ondersteund zijn door de pedagogisch beleidsmedewerker en hun manager. Samen denken zij systematisch en planmatig na over ontwikkelingsstimulerend aanbod aan kinderen. Dat vraagt nogal wat van de professionals in de voorschoolse educatie.

### Meer en specifieke aandacht is nodig

De educatieve kwaliteit van de voorschoolse educatie heeft meer en specifieke aandacht nodig, zo is vermeld in de beleidsbrief van het de minister van OCW (Investeren in onderwijskansen, 31 januari 2018). Ruim twee jaar later is die boodschap herhaald in de brief van 19 mei 2020 over *Voortgang onderwijsachterstandenbeleid en inspectie onderzoek LEA*. Dat is ook nodig, zo blijkt uit onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs: *“De kwaliteit van zowel voorschoolse als vroegschoolse educatie is gemiddeld op orde. We zien wel variatie in deze kwaliteit, zowel tussen kinderopvanginstellingen als tussen scholen. Vooral de educatieve kwaliteit blijft wat achter, terwijl die kwaliteit juist belangrijk is voor de effectiviteit.”* Bovendien halen we uit onderzoek dat educatieve kwaliteit juist voor doelgroepkinderen van belang is om hun achterstand voor groep 1 (deels) te kunnen inlopen.<sup>1</sup>

---

<sup>1</sup> *Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit*. Paul Leseman & Annemiek Veen. Amsterdam: 2016

Als we naar onderzoeksresultaten kijken, weten we dat het beïnvloeden van de educatieve kwaliteit een lastige opgave is. Achterblijvende educatieve kwaliteit is een herkenbaar patroon dat we al jaren zien in de vve. Versterken is lastig, maar niet onmogelijk. Er zijn namelijk wél voorschoolse locaties die hoge scores laten zien op educatieve kwaliteit<sup>2</sup>. Op dit punt valt dus winst te halen.

Voor de organisatie en bekostiging van het 960-uurs aanbod is het evident dat gemeenten een rol op zich nemen. Maar aansturing op de vorm en inhoud van het ve-aanbod is niet voor alle gemeenten gebruikelijk of vanzelfsprekend. Gemeenten waarin wel in gezamenlijkheid (bijvoorbeeld met een werkgroep vve) gewerkt wordt aan versterking van het ve-aanbod en de kwaliteit, zien we dat er mooie ontwikkelingen plaatsvinden. Voorbeelden zijn:

- een gezamenlijk professionaliseringstraject;
- gemeentelijk plan voor de inrichting van de buitenruimten van de opvang, gericht op ontwikkelingsstimulering
- of een monitoring ingezoomd op de kwaliteit van het aanbod.

Wij hopen dat de informatie in deze publicatie gemeenten inspireert om naast aansturing op organisatie en financiering van 960 uur ve voor de doelgroeppeuters, ook de verbetering van de educatieve kwaliteit gemeentelijke aandacht te geven. Een hoge educatieve kwaliteit kan echt het verschil maken voor de (doelgroep)kinderen. Alle redenen om verhogen van de educatieve kwaliteit op de agenda te zetten. In deze publicatie bieden wij de informatie om hiermee aan de slag te gaan.

*Kijktip: In deze [video](#) belicht Pauline Slot (Universiteit Utrecht, LKK) drie invalshoeken rondom educatieve kwaliteit.*

---

<sup>2</sup> Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang metingen 2017-2018 (Slot e.a., 2018) en de vroegschoolse periode op basis van observatiegegevens pre-COOL (pr-COOL consortium 2015a, 2015b).

## Wat verstaan we onder educatieve kwaliteit?

Het begrip educatieve kwaliteit is geen nieuw begrip. Al jaren maakt bijvoorbeeld de Inspectie van het Onderwijs verschil tussen pedagogische kwaliteit en educatieve kwaliteit. Het lukt de kinderopvang in Nederland echter beperkt om goede educatieve kwaliteit in de kinderopvang aan te bieden (zie kader hiernaast)<sup>3</sup>. Dat is overigens niet uniek voor Nederland, ook elders in de wereld blijven er kansen liggen om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren. Zodoende is er de laatste tijd meer aandacht gekomen voor mogelijkheden om educatieve kwaliteit te gaan verbeteren.

### Educatieve kwaliteit blijft aan lage kant

Ook de educatieve kwaliteit is gestegen, hoewel hier nog wel winst te behalen valt. Zo ligt er relatief veel nadruk op het bieden van een rijk taalaanbod met veel verbale interacties, maar de aandacht voor de cognitieve en de denkontwikkeling en het stimuleren van het samenspel van kinderen blijft wat onderbelicht.

### Wat is educatieve kwaliteit?

In de onderstaande definitie verwijst het begrip educatieve kwaliteit naar specifieke aspecten van de *interactie* tussen de professional en de kinderen en het geboden aanbod.

#### Definitie

“Educatieve kwaliteit verwijst naar een responsieve professional met hoge verwachtingen die feedback geeft, ontwikkeling stimuleert door kinderen uit te dagen in spel, en in een rijke speel- leeromgeving interessante activiteiten biedt die een beroep doen op alle ontwikkelingsdomeinen.”

*Howes et al., 2008; Pianta et al., 2005; Thomassen & La Paro, 2009*

Hoe dat er in de praktijk uit ziet, lichten we toe aan de hand van het CLASS-onderzoeksinstrument<sup>4</sup> en de items die de Inspectie van onderwijs heeft opgenomen in het toezichtskader voorschoolse educatie.

De onderliggende ontwikkelingstheorie van CLASS is dat kinderen leren via exploratie/spel en zich ontwikkelen in interactie met de beroepskracht. De inrichting van de ruimte, de spelmaterialen en het programma spelen ook een rol, maar zijn niet rechtstreeks meegenomen in het model. Wat wel meetelt is wat de pm'er er mee doet: hoe *gebruikt* de pm'er de materialen tijdens spel en bij de activiteiten. Het gaat daarbij dus om de interacties tussen medewerkers en kinderen. CLASS gaat alleen in op de interactie in de groep en maakt daarbij onderscheid tussen emotionele - en educatieve kwaliteit.

<sup>3</sup> Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang / LKK-UU en Sardes, metingen 2019

<sup>4</sup> CLASS – Class Assessment Scoring System. Dit instrument wordt internationaal het meest gehanteerd om de kwaliteit in de kinderopvang te meten.



Figuur: onderverdeling van kwaliteitsaspecten volgens CLASS

**De emotionele kwaliteit** betreft een inclusief-affectief klimaat waarbij aandacht is voor samenspel, fantatiespel en bevorderen van zelfregulatie. Het gaat om het creëren van een positieve sfeer in de groep en medewerkers die sensitief en kindgericht reageren op signalen van kinderen.

**Educatieve kwaliteit** betreft de ondersteuning en stimulering van de brede ontwikkeling van kinderen. Bij educatieve kwaliteit draait het om het spelenderwijs stimuleren van de ontwikkeling van kinderen. De pm'er faciliteert het leren van de kinderen en daagt hen uit om de wereld om hen heen te ontdekken en de hersens te laten kraken met uitdagende denk- en doe opdrachten. Vervolgens reageert de pm'er daar adequaat op met het geven van feedback: door prikkelende en bevestigende opmerkingen te maken zorgt de pm'er er voor dat de kinderen hun activiteiten voortzetten en nieuwe dingen uitproberen. De medewerker stimuleert de taal door vooral *de kinderen* aan de praat te krijgen en tegelijkertijd nieuwe woorden aan te bieden.

In onderstaand schema zijn de drie dimensies van educatieve kwaliteit uitgelicht zoals beschreven in de CLASS Toddler<sup>5</sup>. Dit instrument is specifiek gericht op peuteropvang.

	Rode dimensies	Vaardigheden pm'er
Educatieve kwaliteit	<b>Faciliteren van leren:</b> de mate waarin de medewerker de denkontwikkeling en kennisverwerving van kinderen bevordert door activiteiten aan te bieden die het redeneren en het ontdekken van verbanden uitlokken en door kinderen bij deze activiteiten te begeleiden.	Actief faciliteren Ontplooien van cognitieve vaardigheden Actieve betrokkenheid van kinderen

<sup>5</sup> Vertaling van Classroom Assessment Scoring System (Karen, M la Paro, Bridget K. Hamre, Robert C. Pianta) door Slot, Leseman, Verhagen en Mulder

	<p><b>Kwaliteit van feedback:</b> de reacties van de medewerker op uitingen van het kind en de mate waarin dat bijdraagt aan de competentie- en kennisverwerking van het kind. En de mate waarop het bijdraagt een de manier waarop kind verder gaat in het spel.</p>	<p><i>Scaffolding:</i> hardop denken en zelf antwoorden op vragen stimuleren bij het kind  Informatie verschaffen  Aanmoediging en bevestiging</p>
	<p><b>Taalstimulering:</b> het uitlokken en stimuleren van taaluitingen bij het kind. Bijvoorbeeld door vragen te stellen, zelf het goede voorbeeld te geven en complexere taal zoals nieuwe woorden toevoegen aan het gesprek.</p>	<p>Taalgebruik ondersteunen  Herhaling en uitbreiding  Benoemen van handelingen  Gevorderd taalgebruik</p>

Deze aspecten van educatieve kwaliteit worden op verschillende momenten gedurende de dag vertoond. Zo kan taal worden gestimuleerd tijdens educatieve activiteiten, maar ook als de kinderen zelf spelen bijvoorbeeld met blokken of in de huishoek en tijdens eet- en drinkmomenten.

In het huidige onderzoekskader van de Inspectie van het Onderwijs (2017) is ook aandacht voor educatief kwaliteit. Een van de onderzoeksitems is pedagogisch en educatief handelen. Evenals bij de CLASS wordt er gekeken naar de interactie op de groep. Is de pedagogisch medewerker in staat om peuters spelend te leren ontwikkelen? En sluit zij daarbij goed aan op de behoeften van groepjes en individuele kinderen? Is er sprake van gerichte structurele taalstimulering via interactie waarbij zij taal uitlokken bij de kinderen. In de benadering van de Inspectie van Onderwijs gaat Educatief handelen ook over doelgericht en cyclisch werken aan de ontwikkeling van de kinderen (opbrengstgericht werken). Het gaat dus verder dan alleen de interactie op de groepen zelf.

Voor pm'ers kunnen dit lastige vaardigheden zijn om toe te passen. Een pedagogisch beleidsmedewerker ve kan hier de collega's goed op coachen. Al dan niet combinatie met een professionaliseringstraject.

## Opgave: Wat is nodig voor hogere educatieve kwaliteit?

Kwaliteit wordt mede bepaald door randvoorwaarden, ook wel de structurele kenmerken genoemd (zie schema pagina 5). Denk aan de groepsgrootte, de opleiding van de beroepskracht, de leidster-kindratio, de doorgaande lijn, ouderbetrokkenheid, en het pedagogisch beleidsplan. Deels zijn die wettelijk vastgelegd en daarnaast zijn daar aanvullende afspraken over te maken met de ve-aanbieders in de gemeente. Lastiger te reguleren of te sturen is wat er op de groepen gebeurt, zoals de groepsprocessen, de interacties tussen ve-beroepskracht en kind en de interacties tussen kinderen onderling en het gebruik van het programma.

Het versterken van educatieve kwaliteit is daarom niet eenvoudig. Het is niet voor niets dat we na zoveel jaren vve nog op het huidige (matige) niveau zitten en dat ook internationaal die scores hetzelfde liggen. Personeel dat ervoor kiest om met peuters en kleuters te gaan werken, doet dat lang niet altijd in de eerste plaats vanuit educatieve motieven. Juist het pedagogisch handelen en de zorg-invalshoek spreken veel pedagogisch medewerkers (en onderbouwleerkrachten) aan. Hetgeen geheel in de pas loopt met de visie en missie van veel voorschoolse voorzieningen (gericht op emotionele veiligheid). Om tot een stevige educatieve aanpak te komen is een sterk kwaliteitsbeleid en plan van aanpak nodig. Een aanpak die niet alleen gericht is op het versterken van vaardigheden van de pm'er maar ook op houding. Voorscholen zelf zijn zich niet altijd bewust van een achterblijvende educatieve kwaliteit. Dus voordat er kan worden gewerkt aan een kwaliteitsversterking op dit vlak is investeren in draagvlak en urgentiebesef nodig. Een meting van de (educatieve) kwaliteit kan een startpunt zijn. Het biedt een objectief beeld van de educatieve kwaliteit op een voorschoolse groep en vervolgens aanknopingspunten om deze te verbeteren.

Professionalisering is vervolgens een belangrijk instrument om educatieve kwaliteit te stimuleren. Door bijvoorbeeld samen vakliteratuur bespreken, bij elkaar in de groep te kijken en samen activiteiten evalueren en bijstellen. Maar even zo goed om met elkaar in gesprek te gaan over het belang van educatieve kwaliteit en mogelijkheden die er zijn om hier gezamenlijk aan te werken. Professionalisering van een beroepskracht staat niet op zichzelf. Het vormt een onderdeel van organisatiebeleid, profilering en missie. De pedagogisch beleidsmedewerker in de ve die vanaf 2022 verplicht is, kan een belangrijke rol spelen in zowel de visie en uitwerking daarvan als in het persoonlijk en op groepsniveau coachen. De gemeente kan op haar beurt samen met de ve-voorzieningen bespreken hoe het gemeentelijk beleid ondersteunend kan zijn voor een dergelijke uitdagende leeromgeving gericht op educatieve kwaliteit.

Wat ook kan bijdragen is het herijken van het gebruik van het vve-programma: is hiermee op de locatie voldoende invulling gegeven aan de educatieve kwaliteit. Speelt het in op het creëren van leermomenten door begeleid spel en activiteitsaanbod en een gebalanceerd aanbod van verschillende soorten spel en activiteiten die beroep doen op brede ontwikkeling. Op gemeentelijk niveau kunnen er afspraken over worden gemaakt, om daar aandacht aan te besteden. Al met al is het 'een hele opgave' om de educatieve kwaliteit daadwerkelijk te verhogen. Het vraagt veel tijd en aandacht van de medewerkers en dat betekent dus een goede balans in de ratio groepsuren en - niet-groepsgebondenuren. Want alleen dan hebben de medewerkers voldoende tijd om gezamenlijk de thema's voor te bereiden en de aanpak en aanbod op de groep te versterken.

*lets om over na te denken: kiezen voor een brede en grote doelgroep voorschools: kan betekenen een lagere uurvergoeding, beperking in groepsgebonden uren en tijd voor kwaliteitsversterkende maatregelen. Of kiezen voor een specifieke en smallere doelgroep en meer mogelijkheden voor hoge kwaliteit(sversterking).*



## Welke rol kan de gemeente hebben bij het verhogen van de educatieve kwaliteit?

Uiteindelijk zijn de ve-aanbieders verantwoordelijk voor de uitvoering en dus voor een goede ve-kwaliteit binnen hun eigen organisatie. De gemeente is echter verantwoordelijk gesteld door het Rijk om het ve-aanbod in de hele gemeente te organiseren. Het doel van het ve-aanbod is doelgroepkinderen in hun ontwikkeling verder helpen. Daarom kan de gemeente zich met de aanbieders buigen over de vraag of er alles aan wordt gedaan om de optimale condities daarvoor te creëren. Vanuit de gedeelde verantwoordelijkheid kan de blik gezamenlijk gericht worden op de geboden educatieve kwaliteit.

Om een optimale educatieve kwaliteit in de ve te organiseren kan de gemeente op verschillende manieren bijdragen, meer op afstand of dichterbij de werkvloer. De keuze zal afhankelijk zijn van de financiële mogelijkheden van de gemeente, de relatie met de aanbieders en de uitgangssituatie van de ve-locaties in de gemeente. De gemeente kan in elk geval optreden als regisseur/aanjager en daarnaast kan de gemeente als subsidieverstrekker ook sturen op de uitvoering. De per 2022 verplichte inzet van een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve biedt een aanknopingspunt om de discussie aan te gaan met de ve-aanbieders over hoe het doel van deze inzet – kwaliteitsverhoging van de ve – bereikt kan worden. Het samen ontwikkelen van een visie op kwaliteit is dan een goed startpunt. Een eerste rol van de gemeente kan dus zijn om de discussie over educatieve kwaliteit op lokaal niveau aan te gaan. Zien de aanbieders van ve hier ook verbetermogelijkheden? Wat doen ze zelf al aan kwaliteitszorg en hebben ze daarbij ook voldoende de educatieve kwaliteit in beeld?

### Startpunt: Een gezamenlijke visie

Het lijkt zo vanzelfsprekend dat educatieve kwaliteit van belang is om de doelen van voorschoolse educatie te halen (inlopen van taalachterstanden). Voor doelgroepkinderen zijn er duidelijke positieve effecten op taal en executieve functies die samenhangen met de educatieve kwaliteit, het aanbod aan taal- en rekenactiviteiten, het gebruik van een vve-programma en spelbevordering<sup>6</sup>.

Toch is het goed om te beseffen dat het een keuze is om de focus te leggen op educatieve kwaliteit. Er zijn ook andere kwaliteitsaspecten van belang, zoals de pedagogische proceskwaliteit. Een veilig klimaat in de groep wordt als basis gezien om tot leren te kunnen komen. Bovendien zijn er naast interacties tussen kind en pedagogisch medewerker ook andere of indirecte effecten op de cognitieve ontwikkeling van een peuter. Denk bijvoorbeeld aan de interactie tussen de kinderen onderling. Uiteraard is ook het inhoudelijke aanbod van belang, voor bijvoorbeeld de woordenschatontwikkeling. Tegelijk is de educatieve proceskwaliteit het onderdeel waarop nog de meeste winst is te halen. Dus mits er ook oog is voor de andere kwaliteitsaspecten kan een verbetering van de educatieve proceskwaliteit tot meer ontwikkelingsstimulering leiden.

---

<sup>6</sup> Pauline Slot & Paul Leseman (2019). Investeren in kinderen 0-12 jaar. Bevindingen uit de wetenschap. PACTvoor kindcentra. Uitgave: Kinderopvangfonds.



De wettelijke uitbreiding naar 960 uren ve per augustus 2020 en de inzet van een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve per januari 2022 zijn bedoeld om bij te dragen aan een intensief en kwalitatief goed aanbod aan ontwikkelingsstimulering in de voorschoolse educatie. Juist met de komst van een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve is het voor gemeenten belangrijk om een visie te hebben op wat zij onder kwaliteit verstaat. Zo'n visie is bij uitstek iets om in samenspraak met de ve-aanbieders op te stellen. Vanuit een *gezamenlijke visie op kwaliteit* kan een plan van aanpak worden opgesteld om de kwaliteit nog verder te verbeteren, met daarbij de verantwoordelijkheden van elke partij.

### Wat kan de gemeente bijdragen aan het plan van aanpak?

De gemeente kan zoals gezegd een smallere of ruimere verantwoordelijkheid nemen bij de educatieve kwaliteit van het ve-aanbod.

Wat meer op afstand:

- Een gemeentelijk ve-kwaliteitskader
- Monitoren van de educatieve kwaliteit
- Professionalisering ondersteunen

Wat dichterbij op de werkvloer:

- Inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve
- Conditie creëren voor educatieve kwaliteit
- Behoud en werving geschoold personeel
- Pilots en onderzoeken kwaliteitsverbetering

We beschrijven deze mogelijke rollen van de gemeente hieronder kort.

### Richting geven door het opstellen van een ve-kwaliteitskader

Als er een gemeenschappelijke visie op kwaliteit is vastgesteld, ligt het voor de hand deze te vertalen in richtlijnen voor de uitvoering van de ve. Soms zijn er enkel summier omschrijvingen van het gewenste ve-aanbod opgenomen in de gemeentelijke subsidievoorwaarden ve. Maar er zijn ook voorbeelden van gemeenten met uitgebreidere ve-kwaliteitskaders die samen met de aanbieders zijn opgesteld. Hierin staat dan omschreven welke kwaliteit ve-aanbod minimaal moet hebben (zie bijvoorbeeld Utrecht Kwaliteitskader voor de educatie aan het jonge kind, UKK<sup>7</sup>). Afspraken over de inzet van de pedagogische beleidsmedewerker in de ve kunnen onderdeel worden van zo'n gemeentelijk kwaliteitskader.

### Monitoren van de educatieve kwaliteit

Om de educatieve kwaliteit van de ve te kunnen versterken is het uiteraard nodig deze in beeld te hebben. Er zijn verschillende manieren waarop de gemeente de educatieve kwaliteit kan monitoren. Een lichte variant is het vragen van inhoudelijke verantwoording over de inzet van de locaties op educatieve kwaliteit. Dit is eventueel aan te vullen met een zelfbeoordeling, of het delen van

---

<sup>7</sup> <http://www.nuvoorlaterutrecht.nl/nieuws/utrechts-kwaliteits-kader-vernieuwd>

verbeterplannen. Er zijn ook gemeenten die het toezicht door de GGD op de basiskwaliteit uitbreiden met extra toezicht op elementen uit het lokale kwaliteitskader of de gemeentelijke subsidievoorwaarden voorschoolse educatie. Zoals bijvoorbeeld in de gemeente Urk gebeurt. Een beoordeling van de kwaliteit kan ook door periodieke visitaties/audits op de groep uit te laten voeren door een externe partij. Zie voor een overzicht van mogelijkheden de [publicatie Handreiking gemeentelijke kwaliteitszorg VVE-beleid](#) ([www.GOAB.eu](http://www.GOAB.eu)).

Het gezamenlijk met de ve-aanbieders bespreken van de uitkomsten van kwaliteitsmetingen kan onderdeel zijn van de gemeentelijke kwaliteitscyclus. In de gemeente Enschede bijvoorbeeld wordt de werkwijze op de IKC's jaarlijks in beeld gebracht met een kwalitatieve ve-monitor. Alle peuters worden ook getoetst. De rapportage daarover wordt met elkaar besproken.

### Faciliteren van professionalisering

De gezamenlijke visie op educatieve kwaliteit kan richting geven aan de gewenste professionalisering. De gemeente kan bijdragen aan of sturen op de professionalisering.

De wettelijke eisen aan de professionaliteit van de beroepskracht ve zijn uiteraard leidend (ve-geschoold en 3F). Er zijn gemeenten die de initiële programmatraining voor nieuwe werknemers op de ve-locaties direct betalen. Bij andere gemeenten wordt dit geacht in de kostprijs van ve te zitten. Voor extra trainingen, zoals trainingen interactievaardigheden, of opbrengstgericht werken geldt dat sommige gemeenten dit op gemeenteniveau organiseren en betalen.

Vormen van intervisie en professionele leer- en kennissamenkomsten kunnen door gemeenten gefaciliteerd worden. Een voorbeeld zijn de lerende netwerken die de gemeente Utrecht faciliteerde in het kader van Nu voor Later.

Ook de per 2022 in te zetten pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve kunnen scholing nodig hebben, bijvoorbeeld in coachingsvaardigheden of video-interactiebegeleiding, of behoefte hebben aan georganiseerde intervisie. In de grote steden is er vanwege de eerder geldende Bestuursafspraken VE vanaf 2012 al gewerkt aan de inzet van hbo-geschoolde pm-ers en coaches. Wat betreft de intervisie en scholing van de hbo'ers zien we twee varianten: 1) De gemeente organiseert en betaalt organisatieoverstijgende scholing en intervisie voor de hbo'ers. 2) De organisaties bepalen zelf welke scholing zij inzetten voor de hbo'ers; de gemeente subsidieert<sup>8</sup>.

### Inzet pedagogisch beleidsmedewerker in de ve voor verhogen educatieve kwaliteit

De kinderopvang werkt sinds 1 januari 2019 al met een pedagogisch beleidsmedewerker/coach ter versterking van het pedagogisch beleid en – praktijk in de kinderopvang vanuit de wet IKK. De inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker en/of coach in de voorschoolse educatie komt boven op de inzet vanuit IKK en richt zich specifiek op kwaliteitsverhoging van de voorschoolse educatie. De houder is verplicht in het pedagogisch beleidsplan te beschrijven op welke wijze de pedagogisch beleidsmedewerker ve er voor gaat zorgen dat het doel wordt bereikt (namelijk: verhogen van de kwaliteit van de pm'ers en van het pedagogisch beleid en daarmee van de voorschoolse educatie). Waarbij een bewuste keuze kan worden gemaakt tussen teamgerichte coaching (bijvoorbeeld voor verbetering van de educatieve kwaliteit) en individuele coaching (juist voor verbetering van de

---

<sup>8</sup> Inventarisatie hbo-geschoolde beroepskrachten in de vve. Sardes, 2018

emotionele kwaliteit). De inzet van een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve wordt gefinancierd via de GOAB-middelen. De gemeente kan daarom een rol pakken door samen met de ve-aanbieders op basis van de gedeelde visie op educatieve kwaliteit te bepalen welke aspecten van de ve-kwaliteit de focus zouden moeten krijgen<sup>9</sup>.

### Conditie creëren waar educatieve kwaliteit kan ontstaan.

Hoe het aanbod ve is georganiseerd, kan van invloed zijn op het kunnen bieden van educatieve kwaliteit. Denk hierbij aan kleinere groepen, of de keuze voor homogene of juist heterogene groepen. Omdat aan bijvoorbeeld kleinere groepen een prijskaartje hangt, kan de gemeente hier de mogelijkheden voor scheppen. Er zijn gemeenten die een hogere subsidie geven bij een hoger percentage doelgroepkinderen op de groep, vanuit het idee dat meer doelgroepkinderen een grotere opgave is voor de pm'ers. Voorbeelden zijn Nijmegen en Enschede. Uit deze bekostiging kunnen bijvoorbeeld meer taakuren of ondersteunende krachten worden ingezet. Sommige gemeenten leggen – in samenspraak met aanbieders – vast wat de gewenste dagindeling van de uren VE is, waarbij overwegingen meespelen over de optimale educatieve benutbaarheid van de uren. Een goed ve-aanbod is gebaat bij voldoende tijd voor voorbereiding van activiteiten bij de pm-ers. De gemeente kan financieel ruimte bieden voor voorbereidingsuren.

Ook via het faciliteren van de aanschaf van materialen of de inrichting van de ruimte kan de gemeente bijdragen aan goede condities voor educatieve kwaliteit. Uiteraard hoeft dit allemaal niet via aparte subsidies, maar kan het ook in de uurprijsvergoeding zijn opgenomen.

### Behoud en werving van geschoold personeel

In verschillende regio's is er een tekort aan beroepskrachten ve. Door de uitbreiding naar 960 uur ve, en dus uitbreiding van het aantal benodigde beroepskrachten ve kan dit een nog groter probleem worden. Soms leidt dit tot het tijdelijk inzetten van nog niet-bevoegde krachten of invalkrachten, wat waarschijnlijk niet bijdraagt aan de educatieve kwaliteit. Veel gemeenten zetten zich in met acties om het lerarentekort in de regio tegen te gaan. Zulke acties kan de gemeente uitbreiden naar beroepskrachten ve. De gemeente Rotterdam geeft bijvoorbeeld een Rotterdampas aan alle onderwijsmedewerkers en ook aan pm-ers in de ve.

### Pilots en onderzoeken kwaliteitsverbetering

Sommige gemeenten financieren pilots of onderzoeken om de educatieve kwaliteit te verhogen. Een door de gemeente betaalde -eenmalige- meting van de educatieve kwaliteit, zoals bijvoorbeeld met het instrument CLASS kan een startpunt zijn om enerzijds een beeld te krijgen van de educatieve kwaliteit op een voorschoolse groepen en anderzijds aanknopingspunten opleveren om deze te verbeteren.

Dordrecht en Nijmegen zijn voorbeelden van gemeenten die pilots kwaliteitsverbetering financieren. Hier werken enkele locaties volgens een zogenaamd Top-VVE concept aan uitgebreide

---

<sup>9</sup> Handreiking voor gemeenten: Inzet pedagogisch beleidsmedewerker voor nog betere voorschoolse educatie. Sardes (2020)

professionalisering, met aantoonbare resultaten op de educatieve kwaliteit. De locaties moeten gaan dienen als lokaal innovatiecentrum voor andere locaties in de gemeente. (Voor meer informatie: [www.top-vve.nl](http://www.top-vve.nl))



## Colofon

Titel Verhogen van educatieve kwaliteit op de GOAB agenda  
Auteur Heleen Versteegen (Sardes) en Wendy de Geus (Oberon)  
Versie  
Datum 12-3-2021  
Project GOAB-ondersteuningstraject

**GOAB**  
kansen voor kinderen

